

15 OCTOBER 1913.

AFLEVERING 12.

NADruk VERBODEN.

REDACTIE:

E. HEIMANS, AMSTERDAM,
JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATRICE:

A. W. L. VERSLUYS-POELMAN,
2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

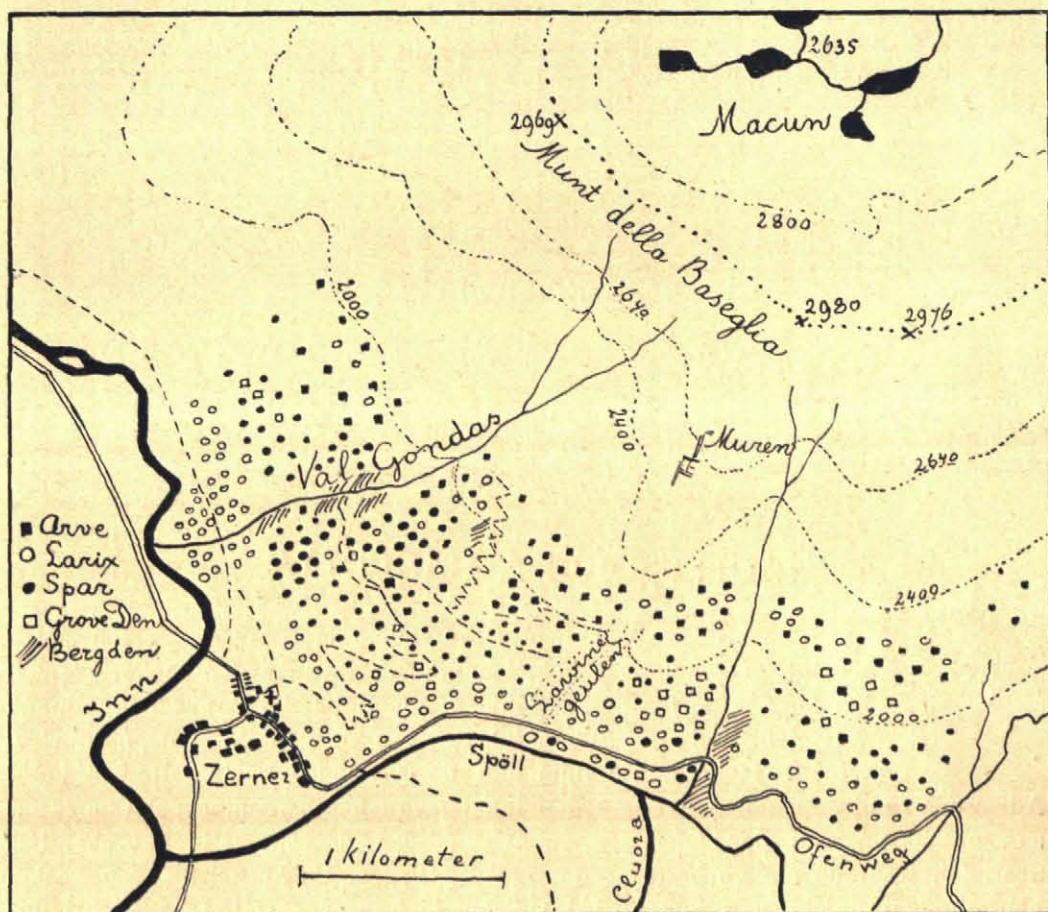
Prijs per Jaar f 4.80.

MUNT DELLA BASEGLIA.

A een zwerftocht door heel Grauwbunderland waren we ten slotte terecht gekomen aan het eigenlijke doel van onzen tocht: Zerne, het laagste dorp van het Midden-Engadin, het botanisch brandpunt van Zwitserland, de hoofdplaats van de gereserveerde natuurterreinen. Het laatste huis aan de Oostzijde van 't dorp, het hotel Adler (eenvoudig en goed) ligt aan den ingang van het beroemde dal Cluoz en aan het begin van den Ofen-weg, waarlangs een dagtour u brengt naar het Scarl-dal, waar de andere beschermde gebieden liggen. En als ge hier een weekje hebt rondgewandeld, dan gaat ge iederen dag met meer warmte Dr. S. H. Brunies prijzen en professor Schröter en Paul Sarrasin en al de andere mannen, die de Zwitsersche beweging voor natuurbescherming in 't leven hebben geroepen en in de allereerste plaats hun aandacht schonken aan het Ofengebied. Ik heb in den loop der jaren al heel wat in Zwitserland gebotaniseerd: aan den Diablerets, in het Linththal, in 't Boven-Rhône-dal en langs de Visp, maar nergens heb ik een verscheidenheid en een overvloed aangetroffen als in de omgeving van Zerne. Je komt er het makkelijkst via Landquart en Davos en hebt dan meteen het genoegen van de mooie Flüela pas over te wandelen, wat op zich zelf al de moeite waard is.

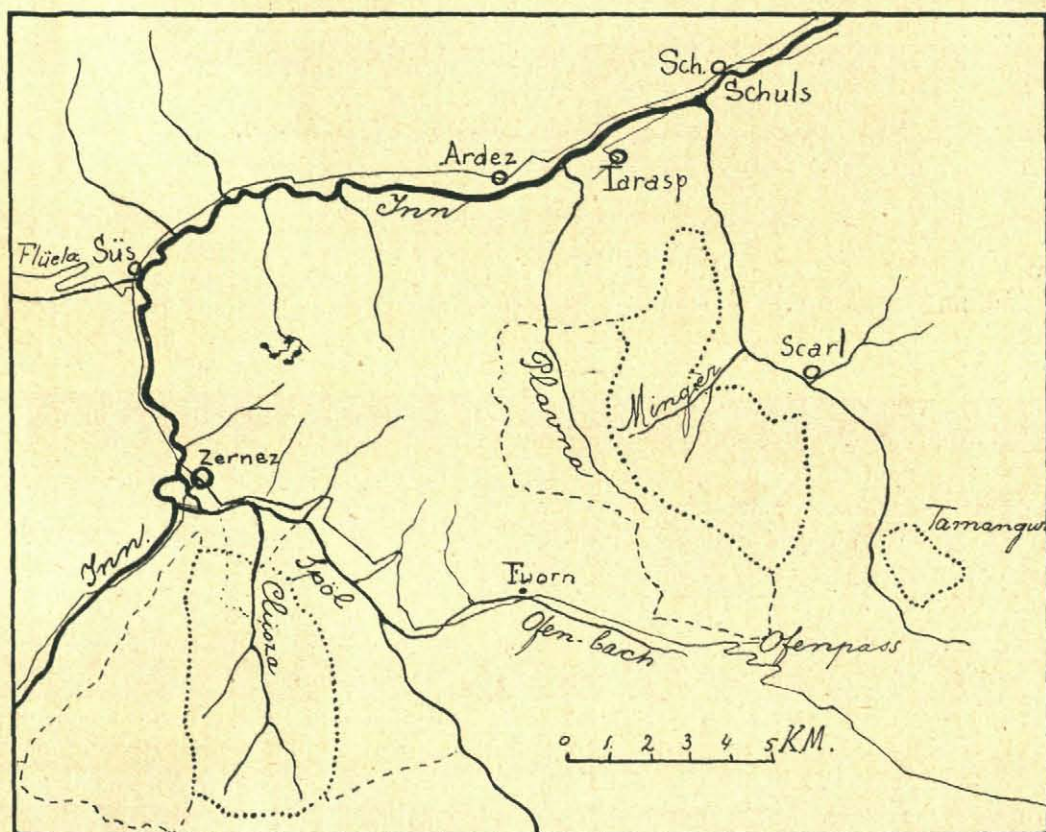
Om nu eens goed van dat Val Cluozza te smullen, besloten wij eerst den berg te beklimmen, die er vlak tegenover ligt. Ten noorden van Zerne verheft zich een groote bergklomp met een stuk of vier toppen, allemaal zoowat om de drieduizend meter hoog. Baedeker noemt ze „pénibles“, maar Baedeker is altijd aan den voorzichtigen kant, wat natuurlijk heel goed is. De waard van den Adler echter, die 's winters onderwijzer is ('s zomers is er geen school) vertelde,

dat hij wel met zijn klasje een schoolwandeling naar den top van den Kirchberg had gedaan, hij noemde hem op zijn Romaansch „Munt della Baseglia. Volgens de Siegfried-kaart was 't ook best te doen, er gingen paden tot omtrent 2200 M. hoog en de rest vertoonde geen hoogtelijnen, die al te dicht op elkander waren gedrongen. Sneeuw lag alleen heel boven aan, de sneeuwgrens is hier even hoog als aan de zuidhelling van de Penninische Alpen. De berg is geheel onbewoond; vroeger heeft aan 't eind van 't pad een hutje gestaan en daar is dan nu ook

nog een bron, even boven een paar zeer groote rotsblokken, die van uit de vallei te zien waren. Nog hooger zag je rechts tegen de kam eenige vierhoekige vakken, ingesloten door wat wel lage planken schuttinkjes leken; dat waren lawine-keeringen en daar langs moest je rechts houden om den top 't gemakkelijkst te bereiken. Met kaart en kijker controleerden we de aanwijzingen van onzen waard, want er is in 't geheel geen aardigheid aan, om op zoo'n berg te verdwalen, in ieder geval is 't een groot tijdverlies.

De Munt della Baseglia behoort niet tot 't beschermde gebied, je moogt er

De beschermde terreinen in het Ofengebiet.

dus vrij botaniseeren. Ik nam dan ook mijn plantenpers mee, zoo'n geperforeerd metalen persje met kettinkjes. Dat bevalt mij veel beter dan een plantenbus, want nu leg ik in een ommezien mijn planten tusschen 't filtreerpapier op de plaats zelf, waar ik ze inzamel. 't Ding heeft een geriefelijk handvat, en als er flink doorgemarcheerd moet worden, dan bind ik het op den Rucksack. Laat ik er zonder alle schijnheiligheid nog bijvoegen, dat ik nooit heele planten meeneem, als er niet minstens vijftig van in de buurt aanwezig zijn. En dat is nu juist

't prettige van die Ofenbuurt, zelfs de zeldzaamste planten groeien er bij dozijnen, bij honderden. Ik determineer mijn Zwitsersche planten met de Flora der Schweiz van Schinz en Keller. Over de Flora van het Ofengebied bestaat een heel aardig boek van Dr. S. E. Brunies; ook Schröter's boek *Das Pflanzenleben der Alpenwelt* maakt telkens en telkens gewag van Zernez, Scarl, van Plavna, Minger en Tamangur. Vooral van dat boek van Brunies heb ik veel plezier gehad, 't is altijd prettig, je eigen vondsten te vergelijken, met wat er reeds van de streek bekend was.

Welgemoed stapten we met ons drietjes het breede pad op, dat langs de kerk den berg op gaat. Merkwaardig was 't, hoe voorbij 't kerkmuurtje opeens de flora veranderde. Eerst een dichte massa van ruigteplanten, die menschelijk gezelschap zoeken: melde, reigersbek en zeer mooie roode en blauwe ossetongen, dan opeens de fijne Alpengrasjes en anjertjes, tusschen struiken van berberis en trosvlier, die zelf weer rondom waren bezet met blauwbloeiende monnikskap en *Polemonium*.

Al heel gauw waren we hooger dan de spits van het slanke kerktorentje. Het pad werd hoe langer hoe mooier. Nadat we rechts een heuveltje gepasseerd waren, dat heelemaal met lorken was begroeid, brachten een paar vlugge zigzagjes naar links ons in het eigenlijke bosch. Zernez ligt 1500 M. boven de zee; de boomgrens ligt er op 2200 M. en nu is die heele zoom van den berg begroeid met bosch, het heilig bosch, want er mag niet gekapt of gerooid worden, daar het 't dorp tegen lawinen moet beveiligen. Wanneer een boom uit zichzelf valt, of gevaarlijk komt te staan, dan wordt hij opgeruimd. Wij zagen een paar prachtige sparrestammen liggen, reeds geheel bekapt en gereed, om bij gunstige sneeuwgelegenheid naar 't dal vervoerd te worden. De boschweg is daar geheel op ingericht, mooi geëffend, overal breeder dan twee meter, met niet al te sterke bochten en zonder belangrijke steilten. Eigenlijk voor een bergtourist een veel te gemakkelijke weg, maar nu kon je daar dan ook overheerlijk genieten van het prachtige bosch. Het Engadin-dal is beroemd om zijn bosschen, en dat heilige woud aan den Munt della Baseglia is het neusje van den zalm. De laagste strook bestaat bijna geheel uit larixen, dan volgen al heel spoedig grove dennen en daarna krijgen de sparren de overhand. Maar nog voor den zijweg, die dood loopt op het Val Gondas, krijgen we den beroemden naaldboom te zien, die hoogerop alleenheerscher zal worden, nl. den Arve-den.

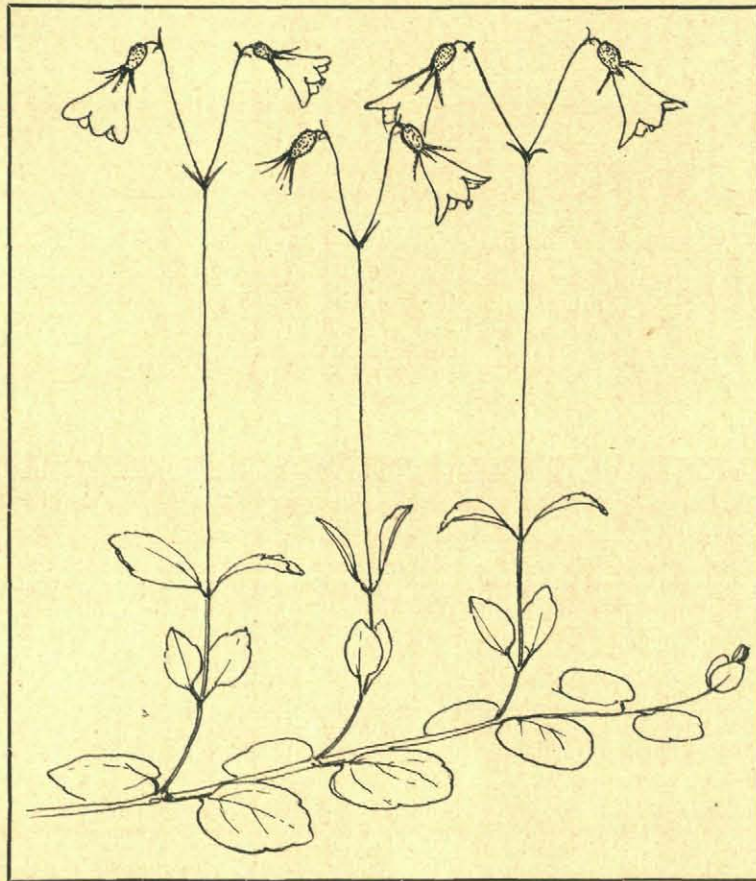
Honderdjarige boomen zijn in dat bosch geen zeldzaamheid en ook de bodem getuigt er van, dat hier de natuur eeuwen aan eeuwen ongestoord haar gang heeft kunnen gaan. Geen duimbreed gronds is onbegroeid. Mossen en vossessen vormen in hoofdzaak het tapijt, maar daar groeien nog allerlei mooie dingen tusschen. Een natte plek is een bloementuintje van gele en blauwe monnikskappen, *adenostylis* en groote umbelliferen. Rotsblokken zijn begroeid met verschillende steenbreeksoorten, met fijne blaasvarentjes en aan hun voet omkranst met de gele tweebloemige viooltjes, die nu helaas zijn uitgebloeid en hun vruchten rijpen laten tusschen de mooie niervormige blaadjes.

En dan komt opeens de eerste *Linnaea borealis*: twee bleekrose bloempjes bengelend aan 't eind van een haarfijn, bijna onzichtbaar stengeltje; zoodat de lichte klokjes in de lucht schijnen te hangen boven het donkere mos. Als we rondzien, dan komen overal van die klokjes te voorschijn: het bosch staat vol met *Linnaea*. De fijne stengels met hun paarsgewijze bladeren, die duidelijk het kamperfoelietype vertoonen, kruipen over den grond, de lange uitloopers vlechten een net over de be-

moste rotsblokken, over de vermolmde boomstompen. Rij aan rij staan de bloempjes, telkens twee sierlijk gevormde klokjes aan slanke takjes op 't eind van den stengel; mooi versierd door de twee schutbladjes en de twee kleine steelbladjes.

Soms draagt een stengel een drietal bloemen en heel zelden zelfs vier, maar ofschoon we vlijtig zochten, konden wij die bijzondere vormen niet vinden. Wel merkten wij een groote verscheidenheid op in de lengte der stengels, vorm en grootte der stengelbladeren, vorm en kleur en grootte van het onderstandige vruchtbeginsel en van de bloemkroon zelf.

Later hopen wij daar nog eens op terug te komen, als we nog eens weer een paar weken rustigjes in Zernezz zullen doorbrengen. Eigenlijk is er aan de studie van de Alpenbloemen nog niet zoo heel veel gedaan en de bloemenbiologie is in Zwitserland nog niet zoo heel veel verder dan in de dagen van Hermann Müller. Dat spreekt ook haast wel van zelf, want 't zijn hoofdzakelijk toeristen,

Linnaea borealis.

die zich met de studie bezig houden en die leiden uit den aard der zaak een zwervend bestaan. Maar als je 't eens zoo kunt inrichten, dat je een week of drie kunt besteden aan één enkelen berg of één enkel dal, dan is er nog wat nieuws te bereiken. Daarom hoop ik nog eens spoedig weer in het heilig bosch van den Munt della Baseglia de avonturen van Linnaea en een paar andere kornuiten na te gaan. Dezen zomer hebben wij alleen maar de buurt een beetje verkend.

JAC. P. TH.

(Wordt vervolgd).

EXCURSIE NAAR HET HOOGVEENTERREINTJE IN DE BUURT VAN DEVENTER.

ONDERDAG den 25en Juli zou het dan eindelijk gebeuren; het moest er toch eenmaal van komen en dit was een heel geschikte dag. We wisten nl. ergens in den omtrek van Deventer een mooi veentje te liggen, waar de hoogveenflora nog in ongerepten staat aanwezig was; daar ging het heen onder leiding van onzen leeraar.

Langs het laatste gedeelte van den weg, die ons er heenvoerde, stroomde een klein watertje; aan den oever stond een merkwaardig drietal veronica's, nl.: Veronica Beccabunga (Beekpunge; scutellata (Schildvruchteereprijs) en Anagallis (Watereereprijs). Bovendien nog Hypericum perforatum (Sint-Janskruid) en tetrapterum (Gevleugeld Hertshooi); in het slootje groeide Glyceria aquatica (Watervlotgras), dat zijn lange bladen op den waterspiegel liet drijven.

Aan den kant van den weg, langs den berm, groeide in overvloed Gnaphalium uliginosum (Moeras-Droogbloem) en Euphrasia officinalis (Gewone Oogentroost), terwijl hier en daar een enkel geel bloempje van Oxalis stricta (Stijve Klaverzuring) schuchter tusschen 't gras uit kwam kijken. Zeer algemeen stond hier ook Radiola linoides (Duizendgraan); plotseling en geheel onverwacht vonden we er een exemplaar Cicendia filiformis (Draadgentiaan) (Fig. 1), tusschen, eene zeldzame Gentianacee.

Links van den weg stonden nog een drietal soorten varens: Polypodium vulgare (Naaktvaren); Asplenium Filix femina (Wijfjesvaren) en Blechnum Spicant (Dubbelloof).

Ook voor den mycoloog was hier wat te zien; op een stukje bouwland merkten we haverbrand en moederkoorn op, twee parasitische zwammen, woekerende op haver en rogge. Sommige haverpluimen waren bijna geheel bruin of zwart.

Ondertusschen waren we bij ons doel gekomen. Het veen, dat wij bezochten, bestaat niet uit één, maar uit twee stukken, n.l. een klein rechts en een veel grooter deel links van den weg. Het rechterstuk betraden we het eerst en zagen al dadelijk dingen, die op meer deden hopen, nl. Sparganium simplex (Onvertakte Egelskop) en ramosum (Vertakte E.); even later Narthecium ossifragum, eene gele Liliacee, die wij nog nooit eerder gezien hadden; op sommige plaatsen was de grond geel gekleurd van de mooie dichte bloemtrossen. Ook Platanthera bifolia (Welriekende Nachtorchis) mankeerde hier niet. Alleen aan den plantengroei zou men al kunnen zien, dat wij op een veenbodem liepen; soms was deze donkerrood gekleurd door de vele bladrozetjes van Drosera intermedia (Kleine) en Drosera rotundifolia (Rondbladige Zonnedaauw).

Op een kale plek stonden teere licht-groene stengels met bruine en witte toppen; toen wij ze naderbij te zien kregen, bleken ze te behooren aan de bleke en de bruine Grasbies